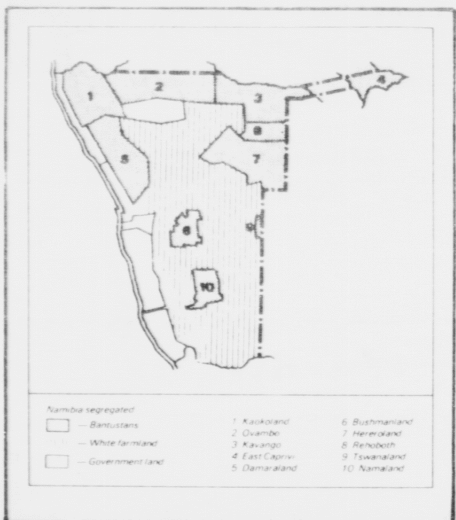

Namibia hersett av Suðurafrika

Navnið Namibia kemur av Nabib oyðimerkini, ið liggur framvið Namibisku Atlantshavsstrondini. Hetta landið, ið suðurafrikanska stjórnin kallar Suður Vest Afrika, er uml. 824.000 km til støddar. Her búgva 1.250.000 fólk, herav 100.000 hvít, 115.000 litt og 1.035.000 svart (mett tøl frá ST instituttinum fyri Namibia í 1977).

Namibia er eitt suðurafrikanskt hjáland. ST ráðið fyri Namibia hevur ábyrgdina av at stýra landinum til tað fær sjálvstýri, men Suðurafrika hevur higartil, við ólógligari herseting, forðað

fyri hesum. Samstundis roynir suðurafrikanska stjórnin at innføra teirra egnu apartheid skipan, ið undirkúgar tey svørtu, t.v.s. uml. 90% av fólkinum í Namibia.

ST hevur góðkent SWAPO (Sout West African People's Organisation) sum einasta lógliga umboð fyri namibiska fólkið. Namibia er landið, ið hevur tað turrasta veðurlagið í Afrika sunnanfyri Sahara. Helvtin av landinum er oyðimerk. Tann litla regnmongdin og góðskan á jörðini geva ikki teir stóru møguleikarnar fyri akurbrúki, men møguleikarnir fyri øðrum

landbúnaði kunnu sigast at vera góðir. Í miðhálandinum er neyta- og seyðahald vanligt.

Veðurlagið er tropiskt í norðara partinum av landinum, men úti við strondina er meira kalligt, orsakað av tí kalda Benguelastreiminum. Hesin er grundarlagið undir teimum fyrr so stóru fiskastovnunum útfyri Namibia. Namibia hevur ta størstu fiskiveiðuna í tí tropiska Afrika, bæði á landgrunninum og djúpum vatni.

Namibia hevur eitt stórt náttúruríkidemi. M.a. finnst har diamantar, uran, kopar, bliggj, zink. Náttúrugas er funnið á landgrunninum og leitað verður eisini eftir olju.

Søgan fram til 1975

Orsakað av Nabib oyðimerkini var tað rættuliga seint at tey hvítu fingju áhuga fyri Namibia. Ikki fyrr enn í 1770-unum byrjaðu hvít frá Capé-koloniini (Suðurafrika) at visa áhuga fyri Namibia. Søgur gingu um stórar mongdir av kopari, og um at tey innföddu høvdu ørgrynnu av neytum. Hetta færdi ein floym av hvítum handilsmönnum, veiðimönnum og trúboðarum inn í Namibia, ið gjørdi enda á uppruna samfelagnum í Namibia.

Trý høvuds fólkasløg livdu í Namibia. Ovambofólkið búði á markinum til Angola, Herero-fólkið

livdi sum hálvnomadar á háslættanum og Nama-fólkið livdi í sunnara partinum av Namibia og langt inn í núverandi Suður Afrika. So hvørt sum hálingingar frá Cape-koloniini breiddu seg norðureftir, tók Nama-fólkið seg undan. Hetta færdi til harðar samanstættir millum Herero-fólkið og Nama-fólkið. Av tí at Nama-fólkið hevði lært at nýta hestar og skotvápni, var Herero-fólkið við undirlutan. Í tíðarskeiðinum 1840–61 ráddi Nama-fólkið yvir nærum øllum Namibia.

Tey hvítu við týsku trúboðarum á odda (hesir høvdu fingið »trúboðara rættindi« í Namibia frá teimum fyrstu ensku trúboðarum), bóðu í 1868 Cape-koloniina um at innlimma Namibia í Suðurafrika, sum eitt protektorat. Í fyrstu atlugu innlimaðu onglingarnir bert Walvis Bay. Walvis Bay var tá á døgum handilsstöð. Í dag er einasta djúpvatnshavn í Namibia har.

Tá Suðurafrika gjørdist sjálvstøðugt fylgdi Wavis Bay við Cape-koloniini inn í uníonina. Hetta nýtir Suðurafrika í dag sum undanfærslu, og sigur at Walvis Bay hevur onki at gera við spurningin um eitt sjálvstøðugt Namibia.

Í 1884–85 var fundur í Berlin, har hjálandaveidini byttu Afrika ímillum sín. Týskland kravdi Namibia og hetta varð góðkent uttan at ein ein-

asti namibiari varð eftirspurdur.

Nú gekk skjótt, hópurin av hvítum niðurstetufólki komu til Namibia. Hvítir handilsmenn og bændir gjørdi sær dælt av ókunnleikanum hjá teimum svørtu til ognarrætt, pengar og at keypa uppá borg. Skjótt sat stórtur partur av teimum svørtu í eini botnleysari skuld. Neyt og graslendi teirra vórðu ognartikin og longu í 1903 áttu týskarar helvtina av øllum neytunum í Namibia. Samstundis herjaði ein hervulig neytasótt. Hetta færdi við sær, at Herero-fólkið gjørdi uppreisur, ið skjótt varð niðurbardur. Tá ið avtornaði, vóru bert 15.000 av 80.000 hereroarum eftir á lívi. Stutt eftir gjørdi Nama-fólkið eisini uppreisur, ið fekk somu lagnu — 3/4 av Nama-fólkinum læt liv. Týskarar ognartóku alla jørðina hjá hereroarum og í størsta partinum av Namibia var sett forboð imóti at svørt hildu neyt. Samstundis kravdu týskararnir, at øll svørt skuldu bera pass, og kundu tey ikki prógva, at tey høvdu arbeiði ella vóru ment at føða seg sjálvan, kundu tey straffast.

Á henda hátt høvdu tey svørtu ongan annan møguleika enn at arbeið hjá teimum hvítu fyri at yvirleva, og soleiðis tryggjaðu tey hvítu sær biliga arbeiðsmegi.

Tá Týskland var við undirlutan í 1. heimsbar-

daga, hersetti Suðurafrika, eftir bretska boðum, Namibia. Eftir Versailles-fríðin í 1919, var Namibia lagt undir Fólkaforbundið, og Suðurafrika skuldi vegna Ongland hava eftirlit við Namibia.

Nú kundi Suðurafrika við góðkenning frá Fólkaforbundinum seta egnar lógir í gildi, og einasta ábyrgd, ið lá á Suðurafrika, var at leggja fram eina árliga frágreiðing fyri Fólkaforbundið. Í 1925 fingtu tey hvítu eitt ávíst sjálvstýri. Eitt lóggávutving við 18 limum varð stovnað, har ein partur av limunum vóru beinleiðis útnevndir av suðurafrikonsku stjórnini. Tey svørtu komu at liva undir somu korum sum tey svørtu í Suðurafrika, tey høvdu ongi politisk rættindi, rasuskiðnaður og passlógir gjørdust veruleikin í Namibia. Hóast klagur vóru frammi á hvørjum ári í Fólkaforbundinum um ta vánaligu viðferð, ið fólkið í Namibia fekk og tann støðugt vaksandi rasistiska politikkinn, ið Suðurafrika færdi, hendi onki.

Tá Nationalistflokkurin kom til valdið í Suðurafrika í 1948, fingtu tey hvítu í Namibia umboðan í suðurafrikanska uníonsparlamentinum, og tað namibiska lóggávutvingið kundi nú metast javnt við tey suðurafrikansku landspartatíngini.

Í 60-unum broytti

